



SOCIAL MENTALITY AND RESEARCHER THINKERS JOURNAL

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed

ISSN: 2630-631X



Social Sciences Indexed

www.smartofjournal.com / editorsmartjournal@gmail.com

November 2018

Article Arrival Date: 09.10.2018 Published Date: 19.11.2018 Vol 4 / Issue 13 / pp:846-859

FUTBOL VE VOLEYBOL OYUNCULARININ GRUP SARGINLIĞI VE EMPATİ DÜZEYİ GROUP ENVIRONMENT AND EMPATHY LEVEL OF FOOTBALL AND VOLLEYBALL PLAYERS

Araştırma Görevlisi Gönül TEKKURŞUN DEMİR

Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, gonultekkursun@hotmail.com,
Ankara/Türkiye

Doktor Öğretim Üyesi Sevinç NAMLI

Erzurum Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği sevincyilmaz@hotmail.com,
Erzurum/Türkiye

Profesör Doktor Halil İbrahim CİCIOĞLU

Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, ciciogluibrahim@hotmail.com,
Ankara/Türkiye

ÖZET

Takım sporlarında başarı, grup sarginlığı ve empati düzeyi ile doğru orantılıdır. Sporcuların birlikte hareket etme, takım ruhu, olumlu ilişkiler, takıma aitlik hissi, etkili iletişim ve bağlılıkla hareket etmesi grup sarginlığını; takım üyelerinin iletişim esnasında birbirinin bakış açısıyla bakmaya çalışması, karşısındakinin yerine kendini koyması ise empati kurmasını sağlar. Araştırmada amaç, futbol ve voleybol oynayan takım sporcularının grup sarginlığı ve empati düzeylerini incelemektir. Araştırmada, nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmaya 2017-2018 sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu ve Türkiye Voleybol Federasyonu bünyesindeki liglerde yer alan 291 sporcu (futbol=186, voleybol=105) katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Grup Sarginlığı Ölçeği" ile "Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Verilere normallik testleri yapılmış ve Skewness-Kurtosis değerlerinin +1 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, verilerin analizinde frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; bağımsız örneklem için t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Post-Hoc test istatistiklerinden (Tukey HSD) yararlanılmıştır. Grup Sarginlığı Ölçeği ile Empati Düzeyi Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet, branş ve takım başarı algısı değişkenlerine göre, grup sarginlığı ile empati düzeyleri alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Katılımcıların medeni durum değişkeni ile empati düzeyi alt boyutlarından Duygusal Tepki ve Bilişsel Empati arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Grup Sarginlığı Ölçeği ile katılımcıların spor yaşı arasında, Grubun Sosyal Bütünleşmesi ile Grubun Görev Çekiciliği; eğitim durumu arasında ise, Grubun Sosyal Bütünleşmesi ile Grubun Görevde Bütünleşmesi alt boyutları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: takım sporları, futbol, voleybol, grup sarginlığı, empati

ABSTRACT

The success in team sports is directly proportional to the group environment and empathy level. Acting together, team spirit, positive relations, feeling of belonging to the team, effective communication and acting devotedly ensure group environment of the athletes, and trying to look at events from the point of view of one another and putting themselves in the position of the other makes it possible for the team members to empathize. The aim of this research is to examine the group environment and empathy levels of the team athletes playing football and volleyball. In the study, relational survey design from quantitative research models was used. 291 athletes (football = 186, volleyball = 105) taking part in the leagues of the Turkey Football Federation and the Turkey Volleyball Federation during the 2017-2018 season participated in the research. In this research, "Group Environment Scale" and "Empathy Level Determination Scale" were used as data collection tools. Data were tested for normality and Skewness-Kurtosis values were found to be in the range of + -1. In this context, frequency, arithmetic mean, standard deviation, t-test for independent samples, one-way variance analysis (ANOVA) and Post-Hoc test statistics (Tukey HSD) were used in the analysis of data. A significant relationship was found between the sub-dimensions of Empathy Level Determination Scale and Group Environment Scale. According to the variables of gender, branch and team achievement perception, there was no significant difference between the group environment and empathy levels of the participants. There is a significant difference between the participants' marital status variable and empathy level's sub-dimensions of Emotional Response and Cognitive Empathy. Between the sports history of participants and the Group Environment Scale and the participants, the sub-dimensions of Social Integration of the Group and the Task Attractiveness of the Group indicate a statistically significant difference; and according to the educational status, the sub-dimensions of Social Integration of the Group and Integration of Group in Task showed a statistically significant difference.

Keywords: team sports, football, volleyball, group environment, empathy

1. GİRİŞ

Takım kavramı; iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu, birlikte hareket ederek önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak amacıyla bir araya gelmiş insan topluluğu (Eren, 2008) olarak tanımlandığı gibi, bağımsız görevlerde yer alıp, ilişkilerini organizasyon sınırları içerisinde yürüten ve alınan sonuçların sorumluluğunu paylaşabilen bireyleri bütünü (Cohen ve Bailey, 1997) olarak da tanımlanmaktadır. Spor örgütlerine ise takım, sosyo-ekonomik açılardan etkileri olan, kitleleri peşinden sürükleyerek, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyetlerde bulunan oluşumlardır (Onağ, vd., 2013)

Takımların başarılı olabilmesi için birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin bazıları, takım birlikteliği, üyelerin takıma aitlik duygusu ve bağlılıklarıdır. Bu birlikteliğin sosyal psikolojide karşılığına takım sargınlığı denilmektedir (Toros, 2011). Grup veya takım sargınlığı başlangıçta tam olarak tanımlanamazken ve literatürde çeşitli tanımlar bulunurken daha sonra Cota ve arkadaşları, Carron vd. geliştirdikleri bireyi ve takımın bütünü ayrı ayrı ele alan kavramsal modelin sargınlığı tanımlamada iyi bir başlangıç noktası olacağını ifade etmişlerdir (Cota, vd.,1995). Sargınlığın son dönemlerde en popüler olan tanımı; belirli bir amaç veya hedefi gerçekleştirmek için grubun birlikte kalma eğilimini içeren süreç (Carron, 1982) olarak literatürde kullanılmaktadır.

Takım başarılarında çalışma, performans gibi etkilerin yanı sıra psikolojik etkenlerinde (Grup sargınlığı, mental iyi oluş, motivasyon, empati, psikolojik sağlamlık, saldırganlık ve öfke düzeyleri, stresle başa çıkma, kaygı) önemli yer tutması ile son dönemdeki çalışmaların (Soyer, vd., 2010; Çavin vd., 2017; Kılınç, vd., 2012; Civan, vd., 2010; Kafalı, vd., 2017; Tekkurşun Demir vd., 2018, Canbaz, vd., 2015; Namlı vd., 2017; Türkeli vd, 2017; İlhan, 2007; Aslan, 2016; Demirel, 2018; Çelik vd., 2017; Eler vd., 2017; Sezen vd., 2016) bu yönde fazlaştığı görülmektedir. Takımların başarılı olması için performans kadar psikolojik etkilerinde önemli olduğu yapılan çalışmalarda gösterilmiştir. Psikolojik dayanıklılığın yüksek veya düşük olması zor durumlarla ve stresle başa çıkma yollarını etkilediği belirtilmiştir (Özkara vd., 2016). Bir grubu bir araya getiren nedenler, onların bu birlikteliği ile takımın başarısının ne derecede arttığıyla doğru orantılıdır. Birlikte hareket etme duygusu, bir bütünü parçası olma, başarı veya başarısızlığı paylaşma gibi etmenler grup sargınlığı ile mümkündür. Sığırı (2017), olumlu ilişkiler içerisinde olan takım üyelerinin birbirleriyle etkili iletişimleri sayesinde karşılaştıkları güçlükleri giderme de birlikte hareket etme davranışı sergilemekte ve dolayısıyla performanslarında olumlu yönde artış beklendiğini belirtmiştir (Sığırı, 2017).

Takım içerisindeki üyelerin hedef birliktelikleri dışında da ilişki içinde olması, üyelerin takımla olan bağlarının ve iletişimlerinin güçlenmesine neden olmaktadır. Üyelerin alınacak olumlu veya olumsuz sonucu birlikte üstlenmeleri, hata yapan takım arkadaşlarının yerinde olma duygusu yani empati duyguları ile hareket etmeleri beklenmektedir. Pala (2008), empatiyi; iletişim esnasında kişinin karşısındaki kişinin bakış açısıyla bakmaya çalışıp, olayları onun düşünce ve duygularıyla hareket ediyormuşçasına gerçeğe yakın algılamaya çaba sarf etmesi ve duyarlı bir yaklaşım tarzı geliştirmesidir, olarak tanımlanmaktadır (Pala, 2008). Empatiyi , bir kısım araştırmacılar bilişsel bir özellik olarak kabul ederken (Batson, vd., 1987; Basch, 1983); bir kısmı da duygusal bir özellik olarak kabul etmektedir (Eisenberg ve Fabes, 1990; Dovidio, vd., 2004). İlgili araştırmacılar empatinin çok boyutlu olduğu (Bora ve Baysan, 2009), ve bu boyutların tanımlanmasını; bilişsel empati, duygusal tepki ve sosyal beceri olarak belirtmişlerdir (Lawrence vd., 2004). Duygusal tepkileri kontrol edebilmenin öfke ve saldırganlık gibi eğilimleri en az seviyeye indirildiğini yapılan çalışmalarla gösterilmiştir (Kaya vd., 2017).

Empati, bireylerin birbirleriyle iyi ilişkiler kurmasını sağlamakta ve kişiler arası ilişkileri etkileyerek aralarında çıkabilecek çatışma olasılığını azaltmaktadır (Ersoy ve Köşger, 2016; Dökmen, 2003; Erken, 2009; Gürüz ve Eğinli, 2008). Sosyal davranışların olumlu yönde gelişmesini sağlayan empati, yoksunluğu halinde ise kişinin sosyal yaşamında sorun yaşamasına neden olmaktadır (Hasta, 2017). Empatinin bu tanımlamaları göz önüne alındığında, bir amaç doğrultusunda bir bütünlük gibi hareket

etme özelliği olan takım sporcularının sargınlık ve empati düzeylerinin araştırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde sporcuların, spor yapanların ve yaptırınların empati düzeyleri ile ilgili bir çok çalışmaya; Kırimoğlu, vd., 2016; Mutlu, Şentürk, ve Zorba, 2015; Acet, Karademir ve Gökççek, 2017; Karabulut, ve Pulur, 2016; Atan, 2017; Korur, Öncü, ve Kılıç, 2016, rastlamak mümkündür. Bu çalışmalar, örneklemini almış oldukları grupların empatik eğilimlerini belirlemeye yönelik yapılmış olup, sadece Karahan, vd., (2017), “eğitim fakültesi öğrencilerinde çözüm odaklı düşünme ve empati” adlı çalışmalarında empati düzeyini belirlemeye yönelik çalışmışlardır. Ülkemizde yapılan akademik yayınlar incelendiğinde konu ile ilgili çalışma yapılmadığından araştırmacılar tarafından literatüre katkı sağlayacağı düşüncesiyle bu çalışma yapılmıştır. Çalışmanın amacı futbol ve voleybol oynayan takım sporcuların grup sargınlığı ve empati düzeylerini belirlemektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma modelinde tasarlanmıştır. Katılımcıların tutum, inanç ve görüşlerini araştırmak amacıyla tarama yöntemlerinden (McMillan ve Schumacher, 2006) ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2014).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma grubunu ise, 2017-2018 sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu ve Türkiye Voleybol Federasyonu bünyesindeki liglerde yer alan 186 futbolcu ve 105 voleybolcu olmak üzere toplam 291 sporcu oluşturmaktadır. Gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların yaşları 19 ile 30 arasında değişmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmacılar tarafından araştırmanın değişkenleri ile ilgili bilgileri elde etmek için sporcuların demografik özelliklerinin yer aldığı kişisel bilgi formu, Grup Sargınlığı Ölçeği (Widmayer ve Brawley, 1985; Aydın ve Öcel, 2006) ve Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği (Baker, Baron-Cohen ve David, 2004; Kaya ve Çolakoğlu, 2015) kullanılmıştır.

Grup Sargınlığı Ölçeği: Kazak Aydın ve Öcel’in (2006) Türkçe’ye uyarlamasını yaptığı bu ölçme aracı, 18 madde ve 4 boyuttan oluşan, dokuz likert tipi bir dereceleme sahiptir. Ölçek alt boyutlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Grup Sargınlığı Ölçeği’ne ilişkin alt boyutlar ve güvenilirlik katsayıları

Alt boyutlar	Maddeler	α
Görevde Bütünleşme	2 madde	0,59
Sosyal Bütünleşme	7 madde	0,67
Sosyal Çekicilik	5 madde	0,50
Görev Çekicilik	4 madde	0,65

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği: Kaya ve Çolakoğlu (2015)’nin Türkçe uyarlamasını yaptığı bu ölçme aracı, 13 madde ve 3 boyuttan oluşan, beşli likert tipi bir dereceleme sahiptir. Ölçek alt boyutlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği’ne ilişkin alt boyutlar ve güvenilirlik katsayıları

Alt boyutlar	Maddeler	α
Sosyal Beceri	4 madde	0,61
Duygusal Tepki	4 madde	0,75
Bilişsel Empati	5 madde	0,74

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 23.0 paket programında yapılmıştır. Her bağımsız değişkenin Skewness ve Kurtosis değerlerinin $+1$ arasında dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre; çarpıklık katsayısı $+ - 1$ sınırları içinde kalıyorsa puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2005). Bu bağlamda normal dağılım gösteren değişkenler parametrik test yöntemleri ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; bağımsız örneklem için t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Post-Hoc test istatistikleri (Tukey HSD) testlerinden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın bulguları ile ilgili bilgilere ve bunlara ilişkin açıklamalara yer verilmektedir. Araştırmanın bulguları kapsamında; “cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, eğitim durumu, eğitim kademesi ve görev yeri durumu” değişkenlerine göre öğretmen adaylarının yansıtma yeteneği ve yansıtıcı düşünme eğilimlerine ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

Tablo 3. Grup Sarginlığı ile Empati Düzeyi Arasındaki İlişki

Değişken	Sosyal Beceriler	Duygusal Tepki	Bilişsel Empati
Grubun Sosyal Bütünleşmesi	,098	,094	,124*
Grubun Görev Çekiciliği	,097	,063	,087
Grubun Sosyal Çekiciliği	,376**	,063	,077
Grubun Görevde Bütünleşmesi	,325**	,189*	,175*

Tablo 3’de Grup Sarginlığı Ölçeği alt boyutları ile Empati Düzeyi Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla yapılan korelasyon testi yer almaktadır. Bu analiz sonucunda, Sosyal Beceriler alt boyutuyla Grubun Sosyal Çekiciliği ve Grubun Görevde Bütünleşmesi alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Grubun Görevde Bütünleşmesi alt boyutu ile Duygusal Tepki ve Bilişsel Empati alt boyutları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Grubun Görevde Bütünleşmesi alt boyutu ile Bilişsel Empati alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Ait t-testi Sonuçları

	Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	p
Grup Sarginlığı	Grubun Sosyal Bütünleşmesi	Erkek	110	28,7	12,58	1,57	,11
		Kadın	181	31,6	12,90		
	Grubun Görev Çekiciliği	Erkek	110	20,3	6,23	1,07	,28
		Kadın	181	21,3	6,71		
	Grubun Sosyal Çekiciliği	Erkek	110	26,0	8,25	1,73	,08
		Kadın	181	28,1	8,64		
Grubun Görevde Bütünleşmesi	Erkek	110	7,6	4,95	1,35	,17	
	Kadın	181	8,6	4,95			
Empati Düzeyi	Sosyal Beceriler	Erkek	110	13,2	2,09	-,71	,47
		Kadın	181	13,4	1,96		
	Duygusal Tepki	Erkek	110	13,0	2,20	-,16	,86
		Kadın	181	13,1	1,94		
	Bilişsel Empati	Erkek	110	15,3	2,86	-,04	,96
		Kadın	181	15,3	2,51		

Tablo 4’de de görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre katılımcıların cinsiyet değişkeni incelendiğinde, erkek ve kadın sporcuların grup sarginlığı ile empati düzeyleri alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5. Medeni Durum Değişkenine Ait t-testi Sonuçları

	Boyutlar	Medeni durum	N	x	ss	t	p
Grup Sargınlığı	Grubun Sosyal Bütünleşmesi	Evli	182	31,7	12,49	1,18	,23
		Bekar	109	29,5	13,03		
	Grubun Görev Çekiciliği	Evli	182	20,3	6,66	1,01	,31
		Bekar	109	21,3	6,42		
	Grubun Sosyal Çekiciliği	Evli	182	26,6	8,51	-,86	,39
		Bekar	109	27,6	8,52		
Grubun Görevde Bütünleşmesi	Evli	182	8,5	4,99	,93	,35	
	Bekar	109	7,9	4,95			
Empati Düzeyi	Sosyal Beceriler	Evli	182	13,5	1,858	1,23	,22
		Bekar	109	13,2	2,11		
	Duygusal Tepki	Evli	182	13,4	2,24	2,14	,03*
		Bekar	109	12,81	1,88		
	Bilişsel Empati	Evli	182	15,8	2,38	,21	,01*
		Bekar	109	14,9	2,78		

Tablo 5'e göre yapılan t testi sonucunda katılımcıların medeni durum değişkeni incelendiğinde, grup sargınlığı alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). Katılımcıların medeni durum değişkeni ile empati düzeyi alt boyutlarından Sosyal Beceriler alt boyutunda anlamlı farklılık görülmezken Duygusal Tepki ve Bilişsel Empati arasında anlamlılık görülmektedir. Buna göre; evlilerin ($evli_{n=79}=13,4\pm 2,24$) ve bekarların ($bekar_{n=112}=12,81\pm 1,88$) Duygusal Tepki boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t_{191}=2,14$; $p<0,05$). Bilişsel Empati boyutunda, evliler ($evli_{n=79}=15,8\pm 2,38$) ve bekarlar ($bekar_{n=112}=14,9\pm 2,78$) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t_{191}=,21$; $p<0,05$).

Tablo 6. Spor yaşı değişkenine göre ANOVA sonuçları

	Spor yaşı	N	\bar{x}	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı Fark	
Grup Sargınlığı	Grubun Sosyal Bütünleşmesi	5 ve altı	28	10,23	Gruplar arası	1370,81	3	456,93	2,86	,03*	5 ve altı 12-17
		6-11	105	12,52							
		12-17	82	14,92							
	Grubun Görev Çekiciliği	5 ve altı	28	13,30	Gruplar arası	301,18	3	100,39	2,41	,04*	5 ve altı 6-11
		6-11	105	16,21							
		12-17	82	14,54							
	Grubun Sosyal Çekiciliği	5 ve altı	28	25,37	Gruplar arası	125,805	3	41,93	,57	,63	-
		6-11	105	23,61							
		12-17	82	26,22							
	Grubun Görevde Bütünleşmesi	5 ve altı	28	12,54	Gruplar arası	81,36	3	27,12	1,10	,35	-
		6-11	105	12,20							
		12-17	82	12,32							
Empati Düzeyi	Sosyal Beceriler	5 ve altı	28	13,12	Gruplar arası	14,527	3	4,84	1,19	,31	-
		6-11	105	13,75							
		12-17	82	13,72							
	Duygusal Tepki	5 ve altı	28	13,98	Gruplar arası	3,764	3	1,25	,29	,83	-
		6-11	105	13,00							
		12-17	82	13,25							
	Bilişsel Tepki	5 ve altı	28	15,36	Gruplar arası	6,595	3	2,19	,30	,82	-
		6-11	105	15,88							
		12-17	82	16,15							
		18 ve üstü	76	15,35	Grup içi	1338,92	187	7,16			

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların spor yaşı ile grup sargınlığı alt boyutlarından Grubun Sosyal Bütünleşmesi ($F_{3,187}:2,86$, $p<0,05$) ile Grubun Görev Çekiciliği ($F_{3,187}:2,41$, $p<0,05$) puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu çözümleme sonucunda gruplar arasında anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla, Post-Hoc test (Tukey HSD) istatistikleri uygulanmıştır. Bu farklılığın göre spor yaşı 5 ve altı yıl olanların spor yaşı

12-17, 6-11yıl olanlardan anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklandığı saptanmıştır. Katılımcıların spor yaşı ile Empati düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 7. Eğitim durumu değişkenine göre ANOVA sonuçları

	Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Grubun Sosyal Bütünleşmesi	Ortaokul	36	14,30	Gruplar arası	3398,01	3	1132,67	7,60	,00*	Lise* Ortaokul-Lisans
	Lise	80	6,27							
	Önlisans	45	17,27	Grup içi	27853,03	187	148,94			
	Lisans	130	16,92							
Grubun Görev Çekiciliği	Ortaokul	36	33,07	Gruplar arası	246,25	3	82,08	1,95	,12	-
	Lise	80	33,29							
	Önlisans	45	37,56	Grup içi	7780,29	187	41,60			
	Lisans	130	36,92							
Grubun Sosyal Çekiciliği	Ortaokul	36	32,67	Gruplar arası	15,80	3	5,26	,072	,97	-
	Lise	80	31,17							
	Önlisans	45	32,73	Grup içi	13769,11	187	73,63			
	Lisans	130	31,37							
Grubun Görevde Bütünleşmesi	Ortaokul	36	15,94	Gruplar arası	317,41	3	105,80	4,52	,00*	Lise* -Ortaokul-Lisans
	Lise	80	11,67							
	Önlisans	45	13,05	Grup içi	4375,17	187	23,39			
	Lisans	130	14,98							
Sosyal Beceriler	Ortaokul	36	15,94	Gruplar arası	24,09	3	8,03	2,00	,11	-
	Lise	80	15,67							
	Önlisans	45	15,05	Grup içi	749,69	187	4,00			
	Lisans	130	15,98							
Duygusal Tepki	Ortaokul	36	12,07	Gruplar arası	46,27	3	15,42	3,80	,01*	Lise* Ortaokul-Önlisans-Lisans
	Lise	80	11,95							
	Önlisans	45	12,61	Grup içi	757,55	187	4,05			
	Lisans	130	12,45							
Bilişsel Tepki	Ortaokul	36	16,11	Gruplar arası	59,20	3	19,73	2,86	,03*	Lise*-Ortaokul-Önlisans-Lisans
	Lise	80	11,81							
	Önlisans	45	14,94	Grup içi	1286,31	187	6,87			
	Lisans	130	15,67							

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların eğitim durumu ile grup sargınlığı alt boyutlarından Grubun Sosyal Bütünleşmesi ($F_{3,187}:7,60$, $p<0.05$) ile Grubun Görevde Bütünleşmesi ($F_{3,187}:4,52$, $p<0.05$) puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farkın lise mezunlarının aldıkları puan ortalamasının ortaokul ve lisans mezunlarından anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklandığı saptanmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların eğitim durumu ile Empati Düzeyi alt boyutlarından Duygusal Tepki ($F_{3,187}:3,80$, $p<0.05$) ile Bilişsel Tepki ($F_{3,187}:2,86$, $p<0.05$) puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çözümlemeler sonucunda gruplar arasında anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla, Post-Hoc test (Tukey HSD) istatistikleri uygulanmıştır. Bu farkın lise mezunlarının aldıkları puan ortalamasının ortaokul, önlisans ve lisans mezunlarının aldıkları puan ortalamasından anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklandığı görülmektedir.

Bağımsız grup t testi sonuçlarına göre futbol ve voleybol branşlarında spor yapanların grup sargınlığı ve empati düzeyi alt boyutlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda katılımcıların takım başarı algısı ile grup sargınlığı ve empati düzeyleri alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, 2017-2018 sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu ve Türkiye Voleybol Federasyonu bünyesindeki liglerde yer alan sporcuların grup sargınlık düzeyi ile empati düzeyi arasındaki ilişkinin tespiti ve sporcuların grup sargınlık düzeyi ile empati düzeyinin cinsiyet, medeni durum, spor yaşı, eğitim durumu, branş, takım başarı algıları ışığında incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada, sporcuların grup sargınlığı ile empati düzeyi alt boyutları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Sosyal Beceriler alt boyutuyla Grubun Sosyal Çekiciliği ve Grubun Görevde Bütünleşmesi alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Buna göre sporcuların sosyal becerileri arttıkça takımın sosyal çekiciliğinin ve takımdaki görevleri üstlenme konusundaki istekte de bir artış olduğu söylenebilir. Grubun Görevde Bütünleşmesi alt boyutu ile Duygusal Tepki ve Bilişsel Empati alt boyutları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda, takım arkadaşları ile birlikte hareket etme, uyum içinde olma isteği arttıkça sporcuların karşısındakinin duygularını anlama kendini karşısındakinin yerine koyabilme düzeyinin arttığı söylenebilir. Grubun Görevde Bütünleşmesi alt boyutu ile Bilişsel Empati alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Bu bağlamda sporcuların takıma ait görev ve sorumlulukları alma isteği arttıkça sporcuların karşısındakinin durumunda kendini hayal etme düzeyi artar denilebilir. Literatürde araştırma bulgularına benzer olarak, Dorak ve Vurgun da (2006) takım sporu yapan sporcuların empati düzeyleri ile takım birlikteliği düzeyleri arasında anlamlı fark tespit etmiştir.

Araştırmada, katılımcıların cinsiyet değişkeni ve grup sargınlıkları incelendiğinde, erkek ve kadın sporcuların grup sargınlığı düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bu durumun erkek ve kadın takım sporcuların takım görevlerini eşit derecede algıladıkları, takıma eşit düzeyde ait olduklarını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Literatürde araştırma sonucuna paralel olarak Ntoumanis ve Aggelonidis (2004), Gammage, Carron ve Estabrooks (2001), Carron, Eys, Bray (2002) ve Haddera (2015) araştırmalarında cinsiyet değişkeni ile grup sargınlığı düzeyi arasında anlamlı bir farklılığa ulaşamamıştır. Mevcut araştırmanın aksine Zakaria, Yasim ve Taff (2012)'ın çalışmasında erkek sporcuların grup sargınlıklarının kadın sporculardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dorak ve Vurgun'un (2006) ve Soyer vd.'nin (2010) futbolcularla yaptığı araştırmasında cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Eys, Evans, Ohlert, Wolf, Martin & Van Bussel (2015)'in araştırmasında erkek sporculardan oluşan takımlarda sargınlık seviyesinin daha yüksek olduğu, buna sebep olarak da erkek sporcuların olayları kadın sporculara nazaran daha az kişisel algıladıkları gerekçe gösterilmiştir. Ötcan, Tekkurşun Demir ve Halıcı (2017)'nin araştırmasında Grubun Görev Çekiciliği alt boyutunda erkek sporcuların lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Araştırmanın empati boyutunun cinsiyet değişkeni göz önüne alındığında, kadın ve erkek sporcuların empati düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bu durumun kadın ve erkek sporcuların eşit düzeyde kendilerini karşısındakinin yerine koymasından ve kendi dünyasını benzer düzeyde ifade edebilmelerinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Literatürde; Dökmen (1987), Türkeli vd. (2017), Arslanoğlu ve Mor (2018), Ayas vd. (2016), Yaşar ve Erol (2015) Yılmaz ve Akyel (2008), Karakuş ve Tümkaya (2015) çalışmalarında benzer sonuçlar elde etse de, Karahan vd.,(2017), Demir, Atlı ve Kıs (2016), Topçu, Baker, Aydın (2010), Yılmaz (2008), Ekinci (2009), Karabulut ve Pulur'un (2016), Genç (2010) cinsiyete göre empati düzeyinde anlamlı farklılık tespit etmiştir. Bu farklılıkların alınan örneklem çeşidi ve büyüklüğünden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Medeni durum değişkeni ile grup sargınlığı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmeyen bu araştırma, Tatar'ın (2009) yaptığı araştırma ile benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre sporcuların özel yaşamlarının, bir takıma ait olma veya birlikte hareket etme duygusunda farklılık ortaya çıkarmadığı söylenebilir. Katılımcıların medeni durum değişkeni ile empati düzeyi alt boyutlarından duygusal tepki ve bilişsel empati arasında anlamlılık saptanmıştır. Evli sporcuların bekar sporculara kıyasla duygusal tepki ve bilişsel empati düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, evli sporcuların bekar sporculara kıyasla karşısındakinin duygularını daha çok hissedebildiği ve kendini daha çok karşısındakinin durumunda hayal edebildiği söylenebilir. Bu araştırma, İkiz (2009), Balcı (2012) ve Akbulut'un (2010) yaptığı araştırma bulgularıyla ile benzerlik; Türkeli vd.'nin (2017) farklı örneklem grubuyla yaptığı araştırma bulguları ile farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmada katılımcıların spor yaşı ile grup sargınlığı alt boyutlarından Grubun Sosyal Bütünleşmesi ile Grubun Görev Çekiciliği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın spor yaşı 5 ve altı yıl olanların spor yaşı 12-17, 6-11yıl olanlardan anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun nedeni olarak, spor yaşı 5 ve altı yıl olanların takım içindeki görevleri yapma tutkusunun ve takım ile bütünleşmeye yönelik inancının 12-17, 6-11 yıl spor

geçmiş olanlardan daha düşük olması gösterilebilir. Araştırma sonucumuzun aksine masa tenisi oyuncularını üzerinde Sindik ve Missoni'nin (2013) yaptıkları araştırmada, oyuncuların spor yaşı ile grup sargınlığı arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Araştırma bulgularına paralel olarak Filiz ve Aydın'nın (2016) araştırmada spor yaşına göre grup sargınlığı düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Araştırmada katılımcıların spor yaşı ile empati düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Mutlu vd. (2014) araştırmada spor yaşı ile empati düzeyi arasında benzer sonuca ulaşmıştır.

Futbol ve voleybol branşlarında spor yapan katılımcıların eğitim durumu ile grup sargınlığı alt boyutlarından Grubun Sosyal Bütünleşmesi ve Grubun Görevde Bütünleşmesi arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu farkın lise mezunlarının aldıkları puan ortalamasının ortaokul ve lisans mezunlarından anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklandığı saptanmıştır. Bu bağlamda, ortaokul ve lisans mezunlarına göre, lise mezunlarının takım içinde sosyalleşme düzeylerinin ve takım görevleri için birleşip bütün hissetme düzeyleri daha düşüktür şeklinde yorumlanabilir. Literatürde araştırma bulgularına benzer araştırmaya rastlanmamıştır. Katılımcıların eğitim durumu ile empati düzeyi alt boyutlarından Duygusal Tepki ile Bilişsel Tepki puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu farkın lise mezunlarının aldıkları puan ortalamasının ortaokul, önlisans ve lisans mezunlarının oldukları puan ortalamasından anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklandığı saptanmıştır. Bu bağlamda, lise mezunlarının karşısındaki duygularını anlama, hissetme konusunda ve kendini karşısındaki yerine koyabilme yeteneğinin ortaokul, önlisans ve lisans mezunlarına göre daha az olduğu söylenebilir. Literatürde, araştırma bulgularından farklı olarak Elik'in (2017), "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Futbol Takımlarında Amatör Olarak Futbol Oynayan Sporcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri" adlı yüksek lisans çalışması yer almaktadır. Buna göre, Elik (2017) amatör futbolcuların öğrenim durumu değişkeni ile empatik eğilim düzeylerinin genel puanları arasında anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen, perspektif alma ve kişisel sıkıntı alt boyutlarının ilkökul öğrenim durumuna sahip futbolcuların lehine olduğu sunucuna ulaşmıştır.

Futbol ve voleybol branşlarında spor yapan katılımcıların branşları ile grup sargınlığı arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Buna göre, hem voleybol hem de futbol branşındaki sporcuların takım ruhu, takım içi paylaşım, iletişim ve görev alma isteklerinin takım başarı algısına bağlı olmaksızın grup sargınlığının eşit düzeyde oldukları söylenebilir. Araştırma bulgularından farklı olarak Dorak ve Vurgun (2006), grup sargınlığı (takım birlikteliği) düzeylerinin spor branşları arasında farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre Voleybolcuların Hentbolculardan, Futbolcuların ise Hentbol ve Basketbolculardan Takım Birlikteliği puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Morali'nin (1994) yapmış olduğu araştırmada futbolcuların grup sargınlığı düzeyi Hentbolculara göre daha yüksek bulmuştur. Literatür incelendiğinde grup sargınlığı ile ilgili araştırmalarda farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Bu farkın alınan örneklem grubu ve sayısı ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların branşları ile empati düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre, hem voleybol hem de futbol branşındaki sporcuların, kendini karşısındaki yerine koyması, atağa geçmek ve sayı alabilmek için rakibi anlaması, takım arkadaşıyla uyumlu olabilmesi takım başarı algısına bağlı olmaksızın empati düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Literatürde araştırma bulgularından farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar yer almaktadır. Dorak ve Vurgun'un (2006) araştırmada; Voleybol ve Basketbol sporu yapan sporcuların Hentbol ve Futbol sporu yapan sporculardan daha yüksek empati düzeyine sahip olduğunu saptanmıştır. Erkuş ve Yakupoğlu (2000), Futbolcuların Basketbol ve Hentbolculara oranla daha düşük empatik beceri düzeyine sahip olduğunu saptamıştır.

Katılımcıların takım başarı algısı ile grup sargınlığı arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, sporcuların takımlarının başarılı ya da başarısız algılama durumuna bağlı olmaksızın takım birlikteliği, takım içi sorumlulukları yerine getirip takımla kenetlenme düzeylerinin, grup sargınlığının eşit düzeyde olduğu söylenebilir. Literatürde grup sargınlığı ile başarı arasında yüksek ilişki bulunan araştırmalar yer almaktadır (Carron vd., 2002; Murray, 2006; Moradi, 2004;

Huang, 2004; Rang, 2002). Bu bağlamda, takım sporcuları için grup sarginliğinin önemli olduğu söylenebilir. Literatürde araştırma sonucundan farklı olarak Ötken vd.'nin (2017) basketbolcular üzerinde yaptığı çalışmada Grubun Sosyal Bütünleşmesi ve Grubun Sosyal Çekiciliği alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Öcel'in (2002) çalışmasında Başarı Algısı ile Grubun Sosyal Çekiciliği arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Alanyazında araştırma sonucuna paralel sonuçların yer aldığı araştırmalar bulunmaktadır. Kocaekşi ve Kuruç'un (2012) başarılı ve başarısız takımların birinci ve ikinci devre ölçümlerini aldığı çalışmada grup sarginliği düzeyinde anlamlı farklılık tespit etmemiştir. Katılımcıların takım başarı algısı ile empati düzeyleri alt boyutları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Buna göre, sporcuların takımlarının başarılı ya da başarısız algılama durumuna bağlı olmaksızın, kendini takım arkadaşı veya rakibinin yerine koyup anlaması, empati kurma düzeyinin benzer olduğu söylenebilir. Literatürde takım başarı algısı ile empati düzeyi arasında araştırmaya rastlanmamıştır.

Sonuç olarak, sporcuların empati düzeyi ile grup sarginliği arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Sporcuların empati düzeyinin ve grup sarginliğinin artması ile takım başarısının da artırılması beklenebilir bir sonuçtur. Bu bağlamda, sporcuların empatik becerilerinin geliştirilmesi ile grup sarginliğinin artırılması video, yazılı-basılı yayınlar ve alan uzmanları ile desteklenebilir. Katılımcıların grup sarginliği düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, takım sporcularının takım içi birlikteliğinin takım başarısında belirleyici unsur olduğu söylenebilir. Literatürde bunun aksinin saptandığı sonuçlar yer almaktadır. Örneğin Lenk'in (1969) Alman kürek milli takım ile yapmış olduğu çalışmasında grup içinde grup sarginliğinin düşük olmasına rağmen takımın yüksek bir performans ortaya koyduğunu belirtmiştir. Fakat takım sporcularının başarılı olmak için birlikte hareket etmelerini ve birlikte aynı hedefe yürümelerini gerektirdiği, başarıya ulaşmak için grup sarginliğinin önemli olduğu söylenebilir. Çünkü Steiner' a göre başarı, takımdaki her bir birey için, takımın hedeflerini bireysel hedeflerin üstünde tutarak "biz" duygusunun gelişmesine bağlıdır (Singer ve diğ., 1993). Araştırmanın diğer sonucunda, katılımcıların empati düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre, takım sporcularının empati düzeylerinin artırılmasının takım başarısını arttıracakı söylenebilir Çünkü, takım sporcularının karşısındakinin yerine kendini koyabilmesi, takım arkadaşı ve rakibinin aklını okuyabilmesi takım başarısı için önemlidir. Bu bağlamda, alana katkı sağlaması açısından farklı branşlardaki örneklem grubu seçilerek çeşitli araştırmaların yapılması araştırmacılar tarafından önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acet, M., Karademir, T., & Gökçiçek, S. (2017). "Analysis Of The Influence Of Adolescence Period Sport Activities On Emphatic Tendency". *Universal Journal Of Educational Research*, 5(2), 186-193.
- Akbulut, E. (2010). "Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya
- Arslanoğlu & Mor (2018). "Empathic Tendencies of Pre-Service Physical Education and Sports Teachers" *European Journal of Educational Research*, 7(3), 689 - 694.
- Aslan, Ş. (2016). "Takım ve Bireysel Sporlarda Sporcuların Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin Karşılaştırılması" *Journal Of Human Sciences*, 13(3), 4221-4228.
- Atan, T. (2017). "Empathy Levels Of University Students Who Do and Not Do Sports". *Universal Journal Of Educational Research*, 5(3), 500-503.
- Ayas, E. B., Inan, H., Kartal, M., & Gacar A. (2016). "Comparing the emphatic tendency levels of sport sciences faculty students in terms of different variables". *International Journal of Social Science*, 53, 459-466.
- Baba, K. H., Muhsin, H., Malik, B., & İhsan, S. (2017). "Relationship between Emotional Intelligence and Aggression on Boxers". *Future Human Image*, 8.

- Balcı, E., (2012.) “Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri (Beşiktaş ilçesi örneği)”, Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Basch, M. F. (1983). “Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical consideration”s. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 31,1, 101-126.
- Batson, C. D., Fultz, J. & Schoenrade, P. A. (1987). “Distress and empathy: Two qualitatively distinct vicarious emotions with different motivational consequences”. *Journal of Personality*, 55, 19-39.
- Bora, E., & Baysan, L. (2009). “Empati Ölçeği-Türkçe Formunun Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özellikleri”. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 19(1).
- Canbaz, M., Mehmet, A. C. E. T., Yılmaz, T., & Şahin, M. (2015). “Türkiye Büyükler Taekwondo Milli Takım Seçmelerine Katılan Bay Ve Bayan Sporcuların Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması”. *International Journal Of Science Culture And Sport*, 3(Special Issue 3), 498-503.
- Carron A.V, Bray S.R., & Eys M.A. (2002). “Team Cohesion And Team Success in Sport” *Journal Of Sports Sciences*, 20: 2, 119 — 126.
- Carron, A. V., Widmeyer, W. N., & Brawley, L. R. (1985). “The development of an instrument to asses cohesion in sport teams: Group Environment Questionnaire ». *Journal of Sport Psychology*, 7, 244-266.
- Carron, A.V. (1982). “Cohesiveness in Sport Groups. Interpretations and Considerations”. *Journal of Sport Psychology*, 4, 123-138.
- Civan, A., Arı, R., Görücü, A., & Özdemir, M. (2010). “Bireysel Ve Takım Sporcularının Müsabaka Öncesi Ve Sonrası Durumluk Ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 193-206.
- Cohen, S.G., Bailey, D.E., (1997) “What Makes Teams Work: Group Effectiveness Research From Shop Floor To The Executive Suite” *Journal Of Management*. V.23, N.3, 239-290
- Cota, A. A., Evans, C. R., Dion, K. L., Kilik, L., & Longman, R. S. (1995). “The structure of group cohesion”. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(6), 572-580.
- Çelik O.B., Tekkurşun Demir, G., İlhan E.L., Cicioğlu H.İ., Esentürk O.K. (2017). “Sporcu Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık”. 15. *International Sport Sciences Congress*, 875-875. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3669748). Antalya.
- Demir, Y., Atlı, A., & Kıs, A. (2016). “Empathy Based on Gender in Dissertations Submitted in Turkey: A Meta-Analysis Study”. *Eurasian Journal of Educational Research*, 64, 69-90.
- Demirel, N., Özbay, S., & Kaya, F. (2018). “The Effects of Aerobic and Anaerobic Training Programs Applied to Elite Wrestlers on Body Mass Index (BMI) and Blood Lipids”. *Journal of Education and Training Studies*, 6(4), 58-62.
- Dorak F. & Vurgun N. (2006). “Takım Sporları Açısından Empati ve Takım Birliği İlişkisi” http://www.sporbilim.com/dosyalar/8.SPK_Poster_Sunumlar-A.pdf (01/01/2010).
- Dovidio, J. F., ten Verget, M., Stewart, T. L., Gaertner, S. L., Johnson, J. D., Esses, V. M. (2004). “Perspective and prejudice: Antecedents and mediating mechanisms”. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 1537-1549.
- Dökmen, Ü. (1987). “Yüz İfadeleri Konusunda Verilen Eğitimin Duygusal Yüz İfadelerini Teşhis Becerisi ve İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerine Etkisi”, *Psikoloji dergisi*. 6(21), 75–80.
- Dökmen, Ü. (2003). “Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati”. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Eisenberg, N. & Fabes, R. A. (1990). "Empathy: Conceptualization, measurement, and relation to prosocial behavior". *Motivation and Emotion*, 14, 131-149.
- Elik, T., (2017). "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Futbol Takımlarında Amatör Olarak Futbol Oynayan Sporcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri". *Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı, Hareket ve Antrenman Bilimleri Bilim Dalı*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Eren E., (2008). "Örgütsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi", Beta Basım, İstanbul.
- Erken, M. (2009). "Empati becerisinin ahlaki davranışlar üzerindeki etkisi". *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Eğitim bilimleri enstitüsü, Sakarya
- Ersoy, E. G., & Köşger, F. (2016). "Empati: Tanımı ve Önemi/empathy: Definition and its importance". *Osmangazi Journal of medicine*, 38.
- Erkuş, A. & Yakupoğlu, S.(2000). "Spor Ortamında Empati Ölçeği (SEM) Geliştirme Çalışması".VI. Spor Bilimleri Kongresi Kitabı. 3-5 Kasım., s.139, Ankara.
- Eller S., İlhan E. L., Kaya K., Çelik O.B.(2017). "Elit Hentbolcularda Sosyal Beceri Profili", 15. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (Özet Bildiri/Poster) (Yayın No:3657597). Antalya.
- Eys, M., Evans, M. B., Martin, L. J., Ohlert, J., Wolf, S. A., Van Bussel, M., & Steins, C. (2015). "Cohesion and performance for female and male sport teams". *The Sport Psychologist*, 29(2), 97-109.
- Filiz, B & Aydın, E. (2016). "The case of male volleyball players' team cohesion in Turkey", *Journal of Physical Education and Sport Management*, Vol. 7(3) pp. 18-25.
- Gammage, K.L., A.V., Carron, & P.A. (2001). "Estabrooks, Team Cohesion and Individual Productivity: The Influence of the Norm for Productivity and the Identifiability of Individual Effort", *Small Group Research*, 31(1), ss.3-18.
- Genc, Z. S., & Kal afat, T. (2010). "Pros pective T eachers' Problem Solving Skills and Emphatic Skills". *The Journal of Theoretical Educational Science*, 3(2), 135-147.
- Gürüz, D. & Eğinli, A. (2008). "İletişim becerileri: anlamak, anlatmak, anlaşmak".Nobel Yayın ve Dağıtım Ltd. Şti. Ankara.
- Hasta, D. (2017). "Saldırıcılık: Kişilerarası İlişki Tarzları Ve Empati Açısından Bir İnceleme". *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1).
- Huang Y (2004). "The effectiveness of charismatic leadership and support toward team behavior and cohesion". *Res. Q. Exerc. Sport* 75:243-256
- İkiz, F. E. (2009). "Investigation of empathy levels of the psychological counselors who work in the elementary schools". *Elementary Education Online*, 8(2), 346-356.
- İlhan, E.L. (2007). "Voleybolda Servis Becerisi Öğretimine Motivasyonel Bir Yaklaşım", *Uluslararası Akdeniz Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Özetleri Kitabı s:228-229 / 9-11 Kasım, Akdeniz Üniversitesi, Antalya*.
- Kafalı, S., Hünkar, İ., Keçeci, O., & Demiray, E. (2017). "Bireysel Spor Ve Takım Sporunu Yapan Sporcuların Saldırıcılık Düzeylerinin Araştırılması". *Journal Of International Social Research*, 10(50).
- Karabulut, E. O., & Pulur, A. (2016). "Üst Düzey Çim Hokeyi Sporcularının Empatik Eğilim Düzeylerinin Farklı Değişkenler Bakımından İncelenmesi". *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1).

- Karahan, F. Ş., Bakalım, O., & Yoleri, S. (2017). “Eğitim fakültesi öğrencilerinde çözüm odaklı düşünme ve empati”. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4383-4392.
- Karakus, F., & Tümkaya, S. (2015). “Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere ve Tercih Ettikleri Disiplin Türlerine Göre İncelenmesi”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi= Pegem Journal of Education and Instruction*, 5(4), 397.
- Kaya, B., & Çolakoğlu, Ö. M. (2015). “Empati düzeyi belirleme ölçeği (EDBÖ) uyarlama çalışması”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 17-30. DOI: 10.17679/iuefd.16127895
- Kılınç, M., Ulucan, H., Kaya, K., & Türkçapar, Ü. (2012). “Takım Sporunu Yapanların Motivasyon Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- Kırımoğlu, H., Gezer, E., Devenci, A., & Gülle, M. (2016). “An Investigation Related To The Aggression And Empathic Tendency Levels Of The University Students According To Their Genders And Sport Education”. *Journal Of Human Sciences*, 13(3), 5623-5635.
- Korur, E. N., Öncü, E., & Kılıç, S. K. (2016). “Eleştirel Düşünme Ve Empatik Eğilim İlişkisi: Beden Eğitimi Öğretmeni Adayları Örneği”. *Journal Of Computer And Education Research (Issn: 2148-2896)*, 4(8), 179-205.
- Kocaekşi, S. & Kuruç, Z. (2012). “Başarılı ve Başarısız Hentbol Takımlarının Grup Sarginliği, Kaygı, Güdülenme ve Yeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması”, *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences*, 23 (3), 129–143.
- Lawrence, E. J., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S., & David, A. S. (2004). “Measuring empathy: Reliability and Validity of the Empathy Quotient”. *Psychological Medicine*, 34, 911-924.
- Lenk, H. (1969). “Top performance despite internal conflict: an antithesis to functionalist proposition”. In J.W. Loy and G.S. Kenyon(eds), *sport, Culture and Society: A Reader on the sociology of sport*, 393-396. Toronto.
- Moralı S. (1994). “Takım Sporlarında, Takım Birlikteliğinin ve Dayanışmasının Ölçülmesi”, *Ege Üniversitesi, Doktora Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir*.
- Moradi M. (2004). “The relationship between coach’s leadership styles and group cohesion in Iran basketball clubs professional league”. *Kinet. J.* 29:5-16.
- Mutlu, T. O., Sentürk, H., & Zorba, E. (2014). “Empathic Tendency of University Students in Tennis and Communication Skills”. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue*, 129-137.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2006). “Research in education: Evidence based inquiry”. Boston: Brown and Company.
- Mutlu, O., Şentürk, E., & Zorba, E. (2015). “Üniversite Öğrencisi Tenisçilerde Empatik Eğilim Ve İletişim Becerisi”. *International Journal Of Science Culture And Sport*, 2(Special Issue 1), 129-137.
- Murray N.P. (2006). “The differential effect of team cohesion and leadership behavior in high school sports”. *Indiv. Diff. Res.* 4:216-225.
- Namlı, S., Tekkurşun Demir, G., Türkeli, A. & Hazar, Z. (2017). “Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygılarının İncelenmesi”, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 12,(1).
- Ntoumanis, N. & Aggelonidis, Y. (2004). “European physical education review” [DOI: 10.1177/1356336X04047126] *Volume10 (3) :261–278:047126*
- Onağ, Z. G., Güzel, P., & Özbey, S. (2013). “Futbol Antrenörlerinin Görüşlerine Göre, Takım Başarısını Etkileyen Faktörler: Nitel Bir Araştırma”. *Pamukkale Journal Of Sport Sciences*, 4(2).

- Ozkara, A. B., Kalkavan, A., Alemdag, S., & Alemdag, C. (2016). "The role of physical activity in psychological resilience". *Sport and Health*, 24.
- Öcel, H., & Aydın, O. (2006). "Grup sarginlığı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikologlar Derneği*", 9, 18-19.
- Öcel H. (2002). "Takım Sporunu Yapan Oyunculara Kollektif Yeterlik Öz-Yeterlik ve Sarginlık İle Başarı Algı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler". Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi. Ankara
- Ötkan, C. Ç., Tekkurşun-Demir, G., & Halıcı, A. (2017). "Examination of group cohesiveness levels and goal orientations of basketball players". In *SHS Web of Conferences* (Vol. 37, p. 01041). EDP Sciences.
- Pala, A. (2008). "Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 13-23.
- Rang C.O. (2002). "The relationship between group cohesion & leadership style & win/loss record in collegiate soccer player". (Unpublished thesis). San Diego State University, USA.
- Sezen Balçıklan G., İlhan E. L., Esentürk O.K., Çelik O. B. (2016). "Tekerekli Sandalye Basketbolcularının Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışları İle Empatik Beceri Düzeyleri". 14. Spor Bilimleri Kongresi, 247-247.
- Sığırı, Ü. (2017). "Gruplarda Bağlılık Ve Performans İlişkisi Üzerine Nitel Bir Çalışma". *Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi*, 481-490.
- Sindik, J., & Missoni, S. (2013). "Perceived Group Cohesion And Multidimensional Perfectionism In Sport Situations At Croatian Table Tennis Recreational Players". *Sport Science*, 6(2), 12-16.
- Soyer, F., Can, Y., Güven, H., Hergüner, G., Bayansalduz, M., & Tetik, B. (2010). "Sporculardaki Başarı Motivasyonu İle Takım Birlikteliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 225-239.
- Singer NR, Murphey M, Tennant KL. (1993). "Handbook of Research on Sport Psychology". New York: Macmillan
- Tekkurşun Demir, G., Namlı, S., Hazar, Z., Türkeli, A., & Cicioğlu, İ. (2018). "Bireysel ve takım sporcularının karar verme stilleri ve mental iyi oluş düzeyleri". *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13 (1),176-191.
- Tatar, G. (2009). "Futbolda takım birlikteliği ve liderin takım birlikteliği üzerindeki etkisinin incelenmesi". Yayımlanmamış doktora tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Topçu, Ç., Baker, Ö. E., & Aydın, Y. Ç. (2016). "Temel empati ölçeği Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34),
- Toros, T. (2011). "Analysis the differentiation between perceived coaching behaviors, goal orientation, team cohesion, perceived motivational climate ve collective efficacy among the young male basketball players before and after the tournament". *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 2(1), 27-39.
- Türkeli, A., Hazar, Z., Tekkurşun-Demir, G. & Namlı, S. (2017). "Beden Eğitimi ve Spor Alanında Pedagojik Formasyon Alan Öğrencilerin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi", *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 2(4): 12-19
- Yasar, M., & Erol A. (2015). "Determination of Relationship between the Empathic Tendency Levels and Thinking Styles of Preschool Teacher Candidates", *International Journal of Assessment Tools in Education*, 2 (2), 38-65.

Yılmaz, İ., & Akyel, Y. (2008). “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(3).

Zakaria, J., Yasim, M. M., & Taff, M. A. M. (2012). “The Impact of Adventure Based Activity at Malaysian National Service Training Programme on Team Cohesion: A Demographic Analysis”. International Journal of Sport Management, Recreation & Tourism, 10.